

Udeleženci in organizatorji posveta (foto: Zora Slivnik Pavlin, Monošter/Szentgotthárd, september 2022).

Adela Pukl, Marija Kozar Mukič in Mojca Ravnik ob predstavitvi prispevka o glavnih vlogah in besedilih pustne poroke v slovenskih vaseh v monoštrski okolici (foto: Zora Slivnik Pavlin, Monošter/Szentgotthárd, september 2022).

BOROVO GOSTÜVANJE, BLOCHZIEHEN, RÖNKHÚZÁS: MED IZVIRI IN PRIHODNOSTJO ŠEGE

Mednarodni posvet, Monošter/Szentgotthárd, Madžarska, 26.–27. september 2022

Konec septembra smo v Slovenskem etnološkem društvu (SED), kot prvi delovni dogodek po poletnih počitnicah, začeli med porabskimi Slovenci, z mednarodnim srečanjem o Borovemu gostüvanju v Monoštru/Szentgotthárdu na Madžarskem. Simpozija se je udeležilo 25 oseb, med njimi večina raziskovalcev etnologov, nekaj ljubiteljev, članov SED, ter več članov Zveze Slovencev na Madžarskem, ki so nam prijazno ponudili svoje prostore z dvorano v slovenskem hotelu Lipa v Monoštru.

Uvodni govor ob začetku simpozija je imela Andrea Kovacs iz Zveze Slovencev na Madžarskem ter Adela Pukl, kustodinja v Slovenskem etnografskem muzeju (SEM), ki je vse sodelujoče pozdravila v svojem imenu ter v imenu SEM in SED. Ideja za mednarodni simpozij se je porodila ob udeleževanju in raziskavah na gostüvanjih v Porabju, Prekmurju in tudi v Avstriji, kjer smo opazili veliko skupnih značilnosti in tudi veliko različnih. V terenskih raziskavah sta se najbolj angažirali kolegici Jelka Pšajd in Mojca Ravnik, ki je bila z Marijo Kozar Mukič tudi pobudnica simpozija. Simpoziju se je pridružilo nekaj kolegic iz SEM, predvsem v okviru koordiniranja oz. varstva nesnovne kulturne dediščine in kolegice z Inštituta za slovensko narodopisje (ISN) ZRC SAZU.

Sam posvet o borovem gostüvanju smo pripravljali več let, z raziskavami na terenu (v Porabju, Prekmurju, v Limbachu na Gradiščanskem) ter ob sočasnih raziskavah v arhivih in ob pregledovanju gradiv, ki so jih opravili starejši

kolegi. Nedvomno pa je po različnih etnoloških ustanovah še veliko gradiva o borovem gostüvanju, saj se s to tematiko ukvarja – ali se je ukvarjalo – kar nekaj raziskovalcev. Namen simpozija je bil predvsem srečanje in izmenjava mnenj raziskovalcev Avstrije, Madžarske in Slovenije, ki aktivno raziskujejo običaje oz. šego borovo gostüvanje oz. vleko ploha ali poroko z borom. Šega je sicer na vseh treh področjih dobro raziskana, vendar se ob tem zastavljajo vprašanja, na katera še nimamo odgovorov. Raziskovalcem še ni jasno, kdaj se je šega izoblikovala (ob vseh podobnih in sorodnih šegah), kakšen je bil njen dejanski pomen in vzrok ter kdaj se je razvila v šego, kakršno poznamo danes, z najbolj množično pustno igro skupnosti, z množico stalnih likov ter z izvirnimi in duhovitimi besedili za posamezne like.

Leta 2021 smo v SED ustanovili programski odbor, kjer so sodelovale kolegice Marija Kozar Mukič (upokojena kustodinja muzeja v Szombathelyju), Martina Piko Rustia (Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik v Celovcu), Mojca Ravnik (upokojena raziskovalka ISN ZRC SAZU), Ingrid Slavec Gradišnik (ISN ZRC SAZU) in Nena Židov (kustodinja v SEM). V organizacijskem odboru, ki je bil zadolžen za organizacijo posveta in z vsem, kar je v zvezi s tem, so sodelovale kolegice Alenka Černelič Krošelj (Slovensko etnološko društvo), Adela Pukl (kustodinja v SEM), Ingrid Slavec Gradišnik (ISN ZRC SAZU) in Ni-koletta Vajda Nagy (Zveza Slovencev na Madžarskem).

* Zora Slivnik Pavlin, univ. dipl. etnologinja in prof. slovenskega jezika s književnostjo; zora.slivnik@gmail.com.

Michael Greger, Péter Illés in Sándor Horváth v hotelski jedilnici (foto: Zora Slivnik Pavlin, Monošter/Szentgotthárd, september 2022).

Simpozij je bil razdeljen na tri vsebinske sklope, s spremljavo nekaj dokumentarnih in etnografskih filmov. Prvi sklop je bil namenjen vprašanju o začetkih in zgodovinskem razvoju borovega gostüvanja, kjer smo izhodišče za razpravo prepustili etnologu Borisu Kuharju (1932–2018), ki je šego raziskoval v 50. letih prejšnjega stoletja in nam zapustil svoj diplomski film o borovem gostüvanju, posnet za RTV SLO. Šego poznajo tudi na Štajerskem v obliki vleke ploha, ki naj bi bila po mnenju nekaterih raziskovalk posebna različica borovega gostüvanja, pa tudi v Avstriji (Obrajna/Halbenrain) in v Prekmurju kot množično in najbolj priljubljeno šego. Udeležence simpozija so zanimali razvoj šege, razumevanje šege in njen razcvet v današnjem času.

V prvem sklopu predavanj nam je Mojca Ravnik prebrala prispevek Jelke Pšajd (Pomurski muzej Murska Sobota) o borovih gostüvanjih v Prekmurju v obdobju 2004–2022. Ob pregledu dogodkov je avtorica opozorila na nekatere probleme in opažanja. Mojca Ravnik (upokojena sodelavka ISN ZRC SAZU) je nato izpostavila nekaj odprtih vprašanj o razvoju borovega gostüvanja v Prekmurju in film Borisa Kuharja. Marija Kozar Mukič (upokojena kustosinja Muzeja Savaria) je predstavila glavne vloge in besedila pustne poroke v slovenskih vaseh v okolici Monoštra/Szentgotthárda. Karel Holec (Državna slovenska samouprava) je spregovoril o sedanjem borovem gostüvanju v Porabju, Péter Illés (Muzej Savaria) o časovno in krajevno spremenjenih družbenokulturnih okoliščinah današnje vleke ploha, Sándor Horváth (Oddelek za slavistiko, Pedagoška fakulteta Dániel Berzsenyi, Univerza ELTE) pa je predstavil prispevek Nadomestek ali spodbuda?

Pustna lažna poroka ob madžarsko –avstrijski meji.

Drugi sklop je bil namenjen predstavitvi različnih šeg, ki oblikujejo borovo gostüvanje, in njihovih različic, dogajanja ob gostüvanju, likov, besedil in pomena šege za skupnost, ter primerjavi med gostüvanji. Najprej je Michael Greger (Salzburški deželni inštitut za narodopisje) odprl vprašanja o vidikih zgodovine raziskovanja vleke ploha oz. pluga v Avstriji. Posvetil se je zgodovinskemu in sodobnemu položaju šege na Štajerskem in Solnograškem na podlagi knjige Österreichischer Volkskundeatlas. Martina Piko Rustia (Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik iz Celovca) je spregovorila o vleki ploha v čezmejnem prostoru Koroške, Adela Pukl (SEM) pa o vleki ploha v Sloveniji.

Tretji del simpozija je izpostavil vpis šeg v registre nesnovne dediščine Slovenije, Madžarske in Avstrije. Vpisovalce je zanimalo tudi, ali oz. kako so šege čezmejno povezane in kakšna je njihova prihodnost. Eszter Csonka-Takács (Madžarski muzej na prostem Szentendre) je predstavila vleko ploha porabskih Slovencev, ki je vpisana v madžarski register nesnovne kulturne dediščine. Cristina Biasetto (Avstrijska komisija za Unesco) je spregovorila o seznamu nesnovne kulturne dediščine v Avstriji in o vleki ploha v Fissu na Tirolskem. Nena Židov in Anja Jerin (obe SEM) sta predstavili šegi borovega gostüvanja in vleke ploha, ki sta vpisani v slovenski register nesnovne kulturne dediščine. V SEM razmišljajo o mednarodni nominaciji za vpis na Unescov reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. S tretjim sklopom in z zadnjim predavanjem smo zaključili simpozij, dorekli nekaj skupnih zaključkov ter odprli več zanimivih in nerešenih vprašanj v zvezi z borovim gostüvanjem.

V zaključnem govoru se je Adela Pukl zahvalila vsem sodelujočim in organizacijam, ki so velikodušno podprle to mednarodno srečanje: Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije, ISN ZRC SAZU, SEM in SED ter Slovenskemu kulturnemu in informativnemu centru v Monoštru/Szentgotthárdu. Zahvalili smo se tudi osebju v monoštrskem Hotelu Lipa, ki je s svojo prijaznostjo poskrbelo za prijetno in dobro počutje vseh sodelujočih.

Ob simpoziju so izšli povzetki predavanj v treh jezikih, slovenščini, madžarščini in angleščini, ki sta jih uredili Ingrid Slavec Gradišnik in Marija Kozar Mukič. Na voljo so na povezavi https://www.ethno.at/images/downloads/Simpozij_Gostüvanje_WEB_spreads.pdf.